

УДК 351.96(430)

Черненко В. О.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА СУБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА

Сучасні умови існування Української держави викликають необхідність активізації діяльності всіх гілок державної влади для якнайшвидшої розбудови системи забезпечення національної безпеки (СЗНБ) держави, яка б була здатна до адекватної реакції на ті численні загрози, що викликані процесами як в самій Україні, так і за її межами. Враховуючи той зовнішньополітичний курс, що обрала наша держава, її устремління в напрямку європейської та євроатлантичної інтеграції, питання її взаємовідносин з країнами – членами Організації Північноатлантичного альянсу, яка відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки у Європі та світі, набувають не аби якої актуальності. Одним з проблемних питань, що стоїть на шляху інтеграції України до демократичного співтовариства є налагодження дієвого парламентського контролю за діяльністю суб'єктів СЗНБ України. Саме цим обумовлена актуальність дослідження досвіду організації парламентського контролю за суб'єктами СЗНБ у найбільш розвинутих європейських державах. В даній доповіді пропонується стислий аналіз організації парламентського контролю за діяльністю СЗНБ у Федеративній Республіці Німеччина.

Вважається, що в Німеччині створена і функціонує сама стара і сама комплексна система парламентського контролю за суб'єктами, що функціонують в СЗНБ ФРН. Правову основу такого контролю складає Конституція Німеччини, Закони про Федеральну розвідувальну службу, про Федеральну службу захисту Конституції, про Службу військової безпеки, про парламентський контроль за розвідувальною діяльністю, Закон про обмеження таємниці листування, поштового, телеграфного зв'язку; Закон про зміну правил відносно парламентських органів та Закон про зміни кримінального і кримінально-процесуального кодексів та інших законів про боротьбу із злочинністю. Дві окремі і незалежні одна від одної комісії німецького Бундестагу контролюють різні аспекти діяльності цих суб'єктів системи забезпечення національної безпеки. Парламентська контрольна комісія – до її функцій входить розгляд загальних питань діяльності суб'єктів СЗНБ та подій, які мають особливе значення для безпеки ФРН. Комісія складається з Голови та восьми членів – депутатів Бундестагу. Як правило це найбільш авторитетні депутати та голови парламентських фракцій. У випадку якщо член комісії призначається на посаду федерального міністра, парламентського державного секретаря або виходить з фракції, то він позбавляється членства в Парламентській контрольній комісії. У березні 1992 року Бундестаг прийняв рішення про розширення прав Парламентської контрольної комісії, якій доручено з цього часу „регулярно заслуховувати звіти керівників Федеральної розвідувальної служби, Федеральної служби захисту Конституції, Служби

військової безпеки, перевіряти їх бюджети та економічні проекти, здійснювати прийом у службових справах співробітників цих служб без повідомлення їх начальників. Відповідно до Законів від 17 червня 1999 року Парламентська контрольна комісія виконує також обов'язки колишньої Комісії з питань контролю за обмеженням таємниці листування та телефонних розмов, яка слідувала за дотриманням конституційних прав та свобод людини та мала умовну назву G-10. Засідання зазначеної комісії проводяться щоквартально. Комісія уповноважених – здійснює контроль за бюджетно-фінансовою сферою діяльності суб'єктів СЗНБ. До складу цієї комісії входять дев'ять депутатів, які одночасно є членами Бюджетного комітету Бундестагу. Проходять засідання чотири рази на рік. До компетенції відносно затвердження бюджетів відповідних суб'єктів СЗНБ, а також надає дозвіл на виділення додаткових бюджетних коштів для особливих цілей.

У законодавстві Німеччини, зокрема Законі „Про охорону інформації про осіб від зловживань при її опрацюванні” чітко простежується тенденція щодо збереження в таємниці інформації, яка надходить до парламентарів – членів комісій. Пункт 1 § 5 зазначеного закону передбачає, що засідання комісії є закритими, а їх члени зобов'язані тримати в таємниці справи, якими вони займаються під час роботи комісій. Відповідно до закону, суб'єкти СЗНБ зобов'язані надати за вимогою комісії необхідну інформацію. Разом з цим, федеральний уряд отримав право визначати час, характер і обсяг наданої інформації, керуючись політичною відповідальністю спеціальних служб. Окрім цього уряд має право відмовити у наданні необхідної інформації. Така відмова повинна бути вмотивована й викладена перед комісією відповідним федеральним міністром та керівником канцелярії федерального Канцлера.

Для охорони основних прав та в якості допоміжного органу Бундестагу при здійсненні парламентського контролю призначається уповноважений Бундестагу з оборони. Статус і повноваження якого визначаються окремим Федеральним законом.

Приклад Німеччини з її багаторічним досвідом парламентського контролю за спеціальними службами демонструє здатність таких комісій здійснювати великий вплив на сприйняття суб'єктів СЗНБ і їх акцій. Знаючи про те, що їх діяльність надійно контролюється парламентом, суб'єкти СЗНБ самі проявляють стриманість в справах, що загрожують можливим порушенням правил або проступками. Здійснення парламентського контролю в країні є не тільки дешевим і дієвим способом підтримати демократію і покращити ефективність і легітимність роботи суб'єктів СЗНБ. Вирішення цих питань сприятиме утвердженню в Україні демократичних цінностей та відкриє їй шлях до більш тісного співробітництва в галузі безпеки з найбільш розвинутими країнами європейського регіону.

Література

1. Конституции государств Европейского Союза / под ред. Л.А. Окунькова. – М.: Издательская группа норма – инфра – М, 1999. – 816 с.
2. Федеральний закон про парламентський контроль за розвідувальною службою (закон про парламентську контрольну комісію) від 11.04.1978 (Вісник федеральних законів, т. 1, с. 997).
3. Зонтхаймер К. Федеративная республика Германия сегодня. Основные черты политической системы / Перевод с немецкого Г.Я. Рудого. Под общей редакцией с предисловием Я.С. Драбкина. М.: Памятники исторической мысли, 1996 - 320 с.

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ
ЗА СУБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА**

---

4. Ziller G., Oschatz G.-B. Der Bundesrat. – Düsseldorf: Droste, 1998. – 150 s.
5. Vogel B. Federalism – two structural principles of Democratic Federal State. The German experience. – p. 31-37. The exempl of federalism in the Federal Republic of Germany: A. Reader Konrad – Adenauer Stiftung St. Augustin. – 1994. – 234 s.

Надійшла до редакції: 22.02.2006 р.